

REDACTIA

Deak Ferencz-u. Nr 8

ABONAMENTUL

in Austro-Ungaria:
in an 20 cor. pe 1/2
10 cor.; pe 1/4 de an
cor.; pe 1 luna 2 cor.
de Duminecă pe an
- 4 coroane. —
pentru România și
trinitate pe an:
40 franci.

Abonamentele nu se napotază

TRIBUNA POPORULUI

ADMINISTRAȚIA:
Arad, Deak Ferencz-u. Nr 8

INSERȚIUNILE:

de un șir garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.,
de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Scrisori nefrancate nu se
primesc.

Dujmăni nefaste.

(S.) Presa din patria noastră și în întregă monarchia se ocupă în timpul de față cu deosebită insistență de două chestii la ordinea zilei.

În vorba de chestia drumului de fier din Bosnia, care, după-cum a fost proiectat, a tulburat mult spiritele în partea de dincoace de Leitha; o tulburare care a izbucnit în forma de acte violente a presei maghiare contra Austriei.

Îse atribuie, anume, guvernului austriac, că linia proiectată, în sarcina bugetului comun, ar avea intențiunea de-a favoriza interesele economice speciale ale Austriei în Peninsula Balcanică; și aceasta în detrimentul, în paguba „cuceririlor economice” ale Ungariei în Balcani. Austria ar tinde să nimicească și bruma de avantajii pe cari cu „imense sacrificii” le-a câștigat pentru exportul său în Orientul european.

Prin noua linie ferată întreagă mișcarea ar fi deplasată din actuala sferă, încungiuându-se intenționat canalele de comunicație ale Ungariei și opunându-li-se o directă legătură cu Viena și portul Triest.

În pertractările ce s'au urmat până acuma asupra acestei chestii, în consfăturile ministrilor comuni, s'a intrat între șefii celor două ministere un acut conflict, care a și fost prezentat publicității sub eticheta de criză.

Dar știrile mai noi desmint că din atitudinea reprezentanților celor două țări va urma în mod fatal o ruptură; ba din contră, o bună înțelegere este chiar în prag.

Marile interese strategice ale monarchiei, cari nu au scăpat neobservate de rivala împărăție dela Nord, fiind legate în întâiul rînd de proiectata linie ferată, ne cuprinde mirarea când vedem îndărjirea cu care opinia publică maghiară asaltează chibzutele puneri la cale ale cercurilor conducătoare din monarchie.

Este însă „un cântec vechiu” aceasta din partea Maghiarilor, pe care îl repetă decâte-ori monarchia se găsește în împregiurări grele: pentru a-i storcee avantajii.

Situația încurcată în care se găsește Austria, cu parlamentarismul său, li s'a părut compatrioților noștri un favorabil moment pentru a da un nou asalt, pentru a storcee chiar și mici avantajii la schimbul aderării lor la o acțiune de interes pentru întreaga monarchie.

Este natural, că aceasta fiind atitudinea permanentă a Maghiarilor față

cu Austria, la rîndul său nici Austria nu rămâne datoare.

Li-s'a dat compatrioților noștri să înțeleagă, că guvernul austriac, chiar și fără ajutorul parlamentului, are tăria să infrunte pretenții necumpătate și chitebușare.

Pe de altă parte, opinia publică din Austria răspunde Maghiarilor cu aceeași ură cu care e tratată, și își întrebuițează toate forțele pentru a împiedica cocoșarea „patrioților” noștri.

De un timp încoace în patria noastră se resimt amarnic efectele gospodăriei judeice, și sforțările cercurilor — în parte — conducătoare, pentru remediarea miseriei, ar fi putut să găsească un ajutor în Austria, unde lupta contra elementului disolvant e în floare. Dar nu amiciție și-au pregătit și-și pregătesc compatrioții noștri acolo, ci vrăjmași. după cum aceasta s'a vădit și din ultimul Congres industrial din Viena.

Maghiarii vor încălecarea politică a Austriei, austriacii răspund cu robirea economică.

Și acesta e dualismul!

Pare o'am vedea legați unul de altul pe doi oameni, cari își sunt dușmani de moarte unul altuia, se sfădesc și se scuipă, fără să le de-a în gând că un al treilea ar putea să vină să le dea brânci în prăpastie...

Nu acesta era scopul urmărit prin dualism, ci colaborarea armonică a părților contractante, pentru întărirea și înălțarea monarchiei.

Dacă însă acestea sunt efectele lui, cauza este că bunele întocmiri au fost intervertite și exploatare în sens exclusivist, ale cărui roade le vedem și le simțim.

O redeșteptare, n'ar fi încă târzie — dacă numai ar fi cu puțință.

Codul civil. Ministrul de justiție a prezentat Dietei un proiect al Codului civil. Reforma aceasta era așteptată de mult și va fi menită să pună capăt unei stări de lucruri sul generis: în statul ungar se legisfera adică nu uniform, ci deosebit în mare măsură, în privința aceasta, așa că într'un fel se făcea în Ungaria propriu zisă, alt-fel în Ardeal și alt-fel în Fiumă, ne mai vorbind de Croația și Slavonia.

Planul de a se face această reformă l'a avut încă Fábiny, care a lucrat la reforma dreptului civil. Sub Szilágyi s'a urmat cu lucrările ear la 1895, în urma unei hotărâri prea înalte, s'a instituit o comisie permanentă care a lucrat sub presidenția lui Vavrik Béla, (până la 1897), președinte de secție la Curie, ear în urmă sub presiuni lui Lángi, consilier ministerial. Lucrările pregătitoare s'au terminat acum sub Plósz, care în curînd va face ca proiectul să fie discutat și desigur și votat în Dietă.

„Egyetértés” earăși publică o corespondență din Arad, în care se ocupă de rivalitățile dintre partidul lui Goldș și partidul lui Mejianu.

Lucru curios însă: pe noi, aradani, vroiaște să ne prezinte în lumină cât se poate de urîți și pentru acest scop reproduce articolul dlui Rassu Șirianu, scris asupra activității congresului național bisericesc. Pentru că am arătat ce puțin s'a lucrat și am arătat dorința de-a se țea atît ea rele constatate chiar de autoritățile noastre școlare și bisericesti, organul kossuthist se năpustește asupra primului nostru redactor și scrie despre „Tribuna Poporului” că „abusează de credulitatea și bunătatea poporului român...”

Nu cumva „Egyetértés” ori Românii dela spat-le zirrului kossuthist vreau să-ți povățuiască pe Români?!

În cât ne privește, ne-ar gena numai laudele lui „Egyetértés”. De aceea le și lăsam neatrăse toate celor cari le au bine meritat: d-lor Gáll, Pașcaru și Mocsanyi.

Atragem atenția cititorilor noștri asupra studiului politic diplomatice „10 Maiu” d-lor d-lui D. A. Sturdza, fost prim-ministru, șeful partidului național liberal, membru al Academiei Române, studiu a cărui publicare începem în numărul nostru de azi.

Crisa dela liceul din Brașov.

În Nr. 234 al „Gazetei Transilvaniei” de data 2 Noembrie n. cetim următoarele:

„Demisiunea directorului Virgü Onițiu, anunțată de noi în numărul de alaltăieri, e fapt împlinit. Actul de demisiune a fost înaintat erii înainte de amezai Consistorului, ear după amezai a fost prezentat și înainte corpului profesoral.

După cetirea actului de demisiune, directorul Onițiu prin cuvinte pline de demnitate își ia adio dela corpul profesoral, în fruntea cărui a stat șeșe ani ca director.

Față de actul de demisiune a directorului gimnazial, conferența corpului profesoral decide în principiu: Să se înainteze Consistorului o adresă, în care corpul profesoral înainte de toate:

a) să se dea expresiune regretelor sale față cu incidentul atît de grav al demisiunii directorului;

b) Consistorul să fie rugat a face tot posibilul, ca incidentul să se apleze în mod just și demn, ear' directorului Onițiu, — față de a cărui activitate de director corpul profesoral numat cu recunoștință se poate exprima, — să nu i se primească demisiunea și să fie reabilitat;

c) Paragraful 40 din Regulamentul cel nou al Eforiei și al Delegațiunilor, să fie abrogat, reintroducându se usul de până acum ca directorul gimnazial necondiționat și de jure să fie îndreptățit a participa cu vot conștientiv la toate ședințele Eforiei, în cari se pertractează chestiuni școlare.

Notăm, că tocmai șul amintit a fost acela, care a dat ansă conflictului între director și Eforie, într-un-cât directorul la ultimele alegeri de profesor n'a fost invitat la ședința Eforiei.

Concluzul conferinței a fost predat unei comisii de 4, cu scop de a-l stilisa clar și precis și eventual a-l completa. Comisiunea terminându-și agendele, astăzi la 4 ore d. a. și-a prezentat proiectul său de adresă conferinței profesorale, care cu unanimitate și fără discuțiune l'a primit în întregul său.

Proiectul primit astfel a fost completat cu următoarele două puncte: a) corpul profesoral accentuează îndeosebi, că urmărirea relațiilor încordate dintre direcțiunea școlilor și Eforie, le a resimțit și el adănc, și b) corpul profesoral aproabă și se identifică tatra toate cu pasul demisiunii directorului.

Referitor la stările încordate din Brașov mai primim și noi următoarele:

Brașov, 3 Noembrie.

Lucrurile aici se încurcă rău. Animositatea între „trocarii” și directorul Onițiu, care a demisionat deja în toată forma, e atît de mare, că Eforia Sfântului Nicolae a detras suma de 400 fl., ce da pentru masa studenților, instituțiune pornită din inițiativa dlui Onițiu.

E interesant a se ști pe de altă parte, că milionara biserică a plătit zilele trecute mitropolitului Meșianu, pentru-că a sfințit biserică Sfântul-Nicolae, a cărui pictură fusese renovată, suma de 5000 coroane. Pentru o zi de serviciu 5000! În Franța un ministru nu ia atîta pe o lună întreagă, ear' în România mitropolitul primat are p'o lună întreagă 3000 coroane.

Și mai mult se comentează aici faptul, că mitropolitul n'a dat un singur ban pentru masa studenților, pe când secretarul său Dr. E. Cristea de pildă a dat 60 coroane.

„Tribuna” cu data de 3 Noembrie aduce și ea o corespondență, în care „trocarii” sunt învinuiți în chip nu se poate mai aspru pentru atitudinea lor în chestia mesei studenților.

Corespondența se termină astfel:

„Și toate acestea le face biserică milionară, fiind-că astăzi este stăpînită de o seamă de oameni, cari au perdat cu desăvîrșire interesele culturale-naționale din vedere, proclamînd „exclusivismul trocărăsc” drept principiu”.

Bine că s'a convins și „Tribuna” ce rău a făcut mai anii trecuți adăpostind prosa acestor trocari, mână spartă când e vorba de ai lor, dar' condamnabil de șgărăci când e vorba de interes obșteșc.

Din Dietă.

— Ședința dela 3 Noembrie. —

În ședința de Sămbătă a parlamentului unguresc s'a continuat dezbateră asupra înarticularii în lege a decarației moștenitorului de tron, privitoare la căsătoria sa. Din partidul independenților a vorbit în ședința deputatul Györy Elek, combătînd vorbirea din ședința precedentă a ministrului-president Széll. A fost mult aplaudat de partizanii săi.

După pauză a mai vorbit apoi Horánszky Nándor, fostul president al partidului Apponyi-ist. Dinsul a apărut proiectul din dezbateră și atitudinea primului ministru față de proiect, respingînd atacurile Kossuthiștilor, cu cari — șice oratorul — a fost dator să polemizeze, aducînd motive pentru primirea proiectului în interesul dreptului de liberă alegere a regelui ungar. De altfel — șice — va ave încă ocașia să mai discute cu Kossuthiștili, la ceea-ce deputatul Eötvös Károly a observat: „Da, de pe locul acela”, — arătînd spre fotoliul ministerial.

Dezbateră asupra proiectului continuă, anunțându-se la vorbă pentru proxima ședința Polonyi și Szilágyi Dező.

Din România.

Presă străină, convocarea Constituanței și reformele d. lui Carp.

Numărul ultim al ziarului parisiian „Le Temps” conține o corespondență din București, privitoare la situația din România.

Noul guvern român—spune numita corespondență—a înăprina o adevărată luptă în contra fantomelor.

Două fantome amenințau Țara-Românească: un răboiu și falimentul.

Autorul corespondenței face pe scurt istoricul conflictului român-bulgar — în deajuns ascuțit cititorilor noștri pentru a mai stărui asupra lui—și arată cum a știut România să iasă biruitoare din acest conflict. Spune că guvernul din Sofia a schimbat atitudinea provocatoare ce o avea la început, declarând că va urmări pe cel amestecat în crimele politice comise în România.

Se afirmă că prințul Bulgariei e hotărât mai mult ca oricând a curăți guvernul.

Trecând la al doilea subiect al interesului, chestia falimentului statului român, autorul arată cum s'a putut acoperi suma de 43 milioane, deficitul pe cel din urmă doi ani și enumeră veniturile accesorii, create prin cedarea monopolului hârtiei de țigară, taxele pe țuică și cele-lalte mijloace.

Vine apoi la chestia unei revizii de Constituție, prin care să se abroge art. 7 care oprește pe străini de a lua în stăpânire bunuri imobiliare, și spune, că o asemenea măsură n'ar putea fi admisă.

Țăranul român se teme de cămbătarul jidan mai mult decât de un răboiu sau de o revoluție.

Singura chestiune de ordin constituțional, pe care o poate aborda guvernul, e de Regentă.

„Gazeta jidovească „Berliner Tageblatt” se grăbise a anunța convocarea Constituanței pentru Februarie viitor, dând ca motiv pentru aceasta presupusa intenție a principelui Ferdinand de a renunța la tronul României.

Guvernul român a desmintit însă iute această informație mincinoasă.

Greva învățătorilor din Moldova

În urma știrii că ministrul cultelor va transforma unele din școlile comunale din țară în școli de cătun, pentru a se realiza oarecare economie în bugetare, învățătorii din toată Moldova în urma unei înțelegeri au hotărât să se pună în grevă.

Intruniri pe plăși și județe s'au și ținut de către învățători și s'a hotărât mai întâi ca să se prezinte de urgență ministrului un memoriu, prin care să se ceară de a reveni asupra proiectelor de economie în bugetare, cari lovesc în existența atâtor familii de învățători.

Învățătorii au hotărât să se pună în grevă cerând ca să li-se respecte drepturile câștigate. Învățătorii nu se feresc de a o

spune aceasta revizorilor și inspectorilor școlari cari, îngrijii, au raportat ministrului de culte pentru a aviza.

Consiliul inspectorilor s'a și adunat la ministerul de culte și a discutat asupra măsurilor ce trebuie luate pentru a se întinpi la timp greva.

Revolta țărănească din Buzău.

Agitația în contra impozitului țuicel, în județul Buzău, pe ziua de Vineri, a luat proporții foarte grave.

La orele 5, pe când țărani se îngrădădiseră în apropiere de primăria din Pîrsova și când armata, la ordonarea comandantului, proceda la înprășierea răvrătiților, cionirea se făcu cu violență între soldați și țărani.

Autoritățile au făcut somațiunile la intervale mari, totuși răvrătiții nu s'au împărțiat, ci au început să atace cavaleria cu pietri și cu ciomege, răspândind-o la o distanță de 300 de metri. În urmă interveni infanteria.

Colonelul Cocea în luptă a fost grav rănit, iar maiorul Baranga a primit numeroase lovituri de ciomege; d'asemenea și locotenentul Vasilescu, din roșiori și mai mulți soldați au fost răniți și grav.

Infanteria a fost și ea atacată în mod cumplit și cu o furie nespasă de către țărani înfrântați.

Atunci soldații au tras focuri carbe în mulțimea care atacase și fugărise cavaleria.

Țăranii încă jindu se din ce în ce mai mult, s'a tras cu gloanțe într'înșii.

Căți va țărani au căzut grav răniți. Trei zec în fața primăriei, scldați în sânge și în agonie.

Alți doi țărani au căzut morți în șant.

Numărul răniților nu se știe încă exact.

Sătenii au fost urmăriți de către soldați și risipiți cu mare anevoință prin mai multe salve. Lupta dintre țărani și armată a ținut aproape o oră.

Autoritățile au deschis o anchetă și au început arestările țărănilor mai de j'.

În sat s'au trimis numeroase patrușe.

Țăranii sunt înarmați și ei au tras focuri cu aluce.

Prefectul Bărbulescu a scâpat dela moarte ca prin minune cu ajutorul unui revolver, cu care s'a apărât. De asemenea și judecătorul Mescu.

Partea literară

ZECE MAIU

CUVÎNTARE

de

D. A. STURDZA,

Membru al Academiei Române.

Sedința de la 12 Maiu 1900.

I.

S'a introdus în Academia Română dăcina să ținem în ziua de 10 Maiu, cea mai importantă în dezvoltarea statului român, o cucerire în lăuda Aceluia, care a ilustrat o. Cred că această dăcină se va transforma într-o regulă constantă a instituțiilor noastre, spre care, cu drept cuvânt, sunt așteptări ochii sufletului al poporului român.

Amintirea și justa apreciere a faptelor mari, ca și justa apreciere a acelor cari le-au deservit, sunt nu numai semne ale recunoștinței datorite pentru binefaceri, ci o necesitate a însuși traiului nostru, cămină ne silim să-i dăm un curs sigur, un rost demn și înalt. În mersul trecător al vieții omenești, expunerea reținută a întâmplărilor mari nu numai înveselește sufletele, ci mai ales întărește și încordează voințele spre faptele noi, cari se țin laț de cele vechi, aducând astfel în viața pământească o adiere a vieții celei veșnice.

Nu este oare înălțător, când Academia Regală Prusiană de mai bine de un secol serbează în fiecare an, printr-o cuvântare rostită într-o zi hotărâtă, pe Friedrich cel-Mare, fără să fi secat încă izvorul bogat al faptelor acestui Principe? Și nouă ni-a dăruit A-tot Puternicului din viața strămoșă și viguroasă a elui suveran un Principe, care în scurt timp a ridicat România din umilire la mărire.

Se cuvine deci, ca și noi să vorbim de Regele nostru în zi de sărbătoare. Întipărind în mintea noastră faptele deservite de Dînsul, întărind în inimile noastre convingerea, că de faptele mari ale conducătorilor popoarelor sunt legate fusesi destinele a acestora.

Despre Carol I putem vorbi cât de des. El a stat, când s'a suit pe tronul României, dinaintea unei mari probleme: fundarea în Europa, în secolul al nouău spre zecelea, a unui stat nou de către un popor, rău manciat de soartă în timp de mai multe sute de ani. El a rezolvit acest problemă spre lauda Lui și a poporului român. Carol I a fost încredințat în a Sa întreprindere de o numeroasă pleiadă de băbați, cari în cugătări și fapte nu sunt inferiori bărbaților de stat celor mai însemnați ai altor popoare mari și mai de mult constituite. Noi ca și El putem să ne uităm cu mândrie la ac-ști pri-dini ai Lui.

Domnia lui Carol I, care se apropie de încheierea unei a patra decade, s'a petrecut sub ochii generațiilor actuale. Noi înșine, căți trăim astăzi, suntem martorii vi ai transformării deservite de El în mijlo-

cul nostru, într'un spațiu de timp și în viața unui popor, căci abia cuprindem mijlocie a unui om.

În țoana evenimentelor recente, putem vedea cu claritate calea viitorului, căci istoria nu se compune numai din faptele cari apar timpurilor depărtate, ci și din faptele cari mai apropiate de noi, cari tocmai pentru viața practică au o importanță decisivă. Văstăți, care se adăncește în studiul marelui lui Ptolomeu și uita progreselor mai nouă ale astronomiei, așteptăte prăvă o idee greșită a chiar sistemului pe el caută să-l pătrundă. Știința este viață, și conducerea statelor e și ea o viață care trebuie să fie cu atât mai vie, cu ea privește însuși traiul actual al oamenilor. Astfel cunoștința exactă a întâmplărilor contie, mai ales când acestea sunt de o importanță vădită, este neînlaturabilă, pentru ca viața publică să aibă un fundament și ca să pășim înainte pe o cale dreaptă și sigură, car nu pe poteci încurcate și periculoase.

(Va urma).

Glume ungurești.

De câteva zile presa maghiară se ocupă într'una cu demonstrațiunile ce studenții drept din Budapesta au făcut împotriva profesorului Timon Akos. Unele miare spun că studenții—floarea maghiarimei—au găgat vorbe ofensatoare chiar la adresa șef de curând înscărilor profesor, car, în „sz m Jankó” a scris următoarea, reținușă glumeșă:

Profesorul. Înainte de a începe dreptul meu...

Bukovay Abszi... să ne vorbești despre țările cucoanei d-tale. Adevărat este, că își vășeș pîrlul?

Profesorul... nu va fi fără interes să a-tese...

Zicezer Muki... că euconița prea a ajun vrome la Roma.

Profesorul. D-lor, liniște.

Slăger Bandi. Nu tuși, unchiășule.

Bukovay. Căconița d-lui profesor nu e obosită?

Zicezer Muki. Poate că-i mai eșofat pîrlul rașul!

Profesorul. D-lor, nu suntem doar, în circ Toți. Asta-i insultă! Scandal! Satisfacți

Profesorul (pleacă).

Hlasztható Dani (strigă). Salutați cu țel... Dar micuțul ce face.

(Mare hilaritate).

Autorul acestor glume este Ágai Ádovreiu.

Timon a provocat pe Ágai. Măcar au constatat că el are însă diferite afecțiuni de onoare neresolvate și astfel n'au lăsat profesor să duzeze cu el.

Foile ovreiești li iau, cu toate că apărarea. Numai Bartha îl freacă rău, pentru care motiv ovreiașul și ameninșă proces de presă.

LENAU.

1802—1850.

(Urmare și fine.)

Principiul morții, sau „duchul periculi” cum i-s'ar zice în s'fta Scriptură, este o trăsătură fundamentală a romantismului german, care în-ă cu versurile lui Lenau atinge apogeul. El este abordat în literatură de acele caractere, pe cari în cea mai recentă scriere asupra acestei direcțiuni estetice le găsim astfel zugrăvite:

„Sunt în cea mai mare parte niște naturi sdrobite, caractere complicate, oamni problematice, a căror voință e prea puțin dezvoltată, ale căror instincte estetice sunt prea fin organizate pentru exigențele robuste ale zilei și ale istoriei contemporane. De pe culmi ei cad amețiți în prăpastie și din prăpastie se avântă la înălțime. Nicăiri nu au pământ real sub picioare și vecnic sunt în căutarea plăcerilor cerești. — Sunt niște glasuri, cari vorbesc din noui, din prăpastii, din atmosferă și din morminte...”¹⁾

Natural, pe lângă acest principiu al peirii găsim la Lenau și toate celelalte elemente romantice: preamărirea trecutului, împoporarea naturii cu spirite, credința în

vraji, predilecția pentru simboluri și comparații, — și în sfârșit, în fragmentele sale dramatice „Faust” și „Don Juan”, o bună parte de sensualism. Dorințe vagi după fericire, dar rar de tot luptă și energie de viață. Și dacă versurile lui ce debordau de aceste idei bolnăvicioase, au pătruns cu toate astea în public și au ajuns la mare grad de popularitate, e pentru forma lor cea simplă și petru limba cea dulceșă în care sunt îmbrăcate.

Eminescu a fost și el influențat de aceste „visuri de opiu”, cum le numește Jacobowsky, de acești „copii al suferinței”, cum le zice Otto v. Leixner. Vecnică vênare după fericirea transcendentă, căutarea nehotărâtului și a inefabilului, Eminescu le are comune cu școala romantică germană.

Pornind de la idealismul sentimental al lui Schiller, pe care și-l-a însușit încă pe când era suflor la trupa teatrală din Moldova, Eminescu a trebuit să cunoască poezia floarei albastre din versurile lui Novalis, farmecul de lună din versurile lui Tieck, monismul mistic și panteismul creștinesc din filosofia lui Schelling și în sfârșit poezia lui Gangelui și Nirvana lui Schopenhauer. Ear dintre romanticii din epoca a doua („Spätromantik”) a cunoscut mai bine pe Lenau.

Adevărat este, că dl Gherea e de părere contrară. D-sa, categoric ca totdeauna, afirmă ca lucru sigur, „că Lenau n'a avut nici o influență asupra lui Eminescu; e sigur că geniul lui Lenau e cu totul deosebit de-al lui Eminescu...”²⁾ Această părere apoi o dezvoltă mai pe larg și răposatul adept al d lui Gherea, Ionescu Raicu Rion.

Cel ce însă mai plastic desăvuesază afirmația d lui Gherea este însuși Eminescu. El a tradus după Lenau poezia „Foale veștedă”³⁾, o dovadă că s'a inspirat direct de romanticul german, și apoi, dacă vom mai ceti minunatele „Schifflieder”, sau „Abendbilder”, sau „Au der Bahre der Geliebten” și le vom compara cu „Somnoroase păsărele” și „Mortua est”, etc.; sau dacă între altele vom ceti versuri ca „An meine Guitare”, cu strofa:

„Auch deine Saiten sind zerissen
Es schwaigt dein süßer Liederklang
Seit in des Busens Finsternissen
Mir jede frohe Saite sprang”...

și ne vom gândi la

„Ah organele-ș sfărmate
Și maestrul e nebun”...

nu ne va mai fi posibil a afirma, că acest

2) Critice, I. p. 174.

3) Publicată în ediția Șaraga.

1) L. Jacobowsky: Zur Psychologie der romantischen Lyrik. Prefață la „Die Blane Blume”. Leipzig 1900. p. 37.

4) Die deutsche Literatur des neunzehnten Jahrhunderts. Berlin 1900. p. 179.

ȘOAPTE

In munți.

Maies'ost brazil se înalță din frunțile de munți gigantici. Ca vrăjmași își stau față în față, măsurându-se în înălțime, munți desprășiți prin prăpăstii și văi, — ca întâlni să nu se poată, dar straje vecinice să fie curmă vremii...

Fletele de brădet înflorate se cutremură de al doaselor pas, — căci carna vine.

Dar praznic e eternul verd: și gășiei ce n'naște, ca și trupului ce moare:

Un covor de flori de frași și brândușe delicate, din poienile din munți, te chiamă la — o nouă primăvară...

Printre bătrâne virfurți plezușe soarele sfos aruncă un mănunchi de raze, ademăntare de viață de flori.

Nu vine carna!

De azi pe mâne cum nu fi și soarta! O tină va rămân-a în veac „ziua de mâne“ în mica împărăție a sufletului tău: om, floare...

Covorul alb și moade al zăpezii e giulgiul florilor în munte azi. Si viața cine o vestește acolo?

Sunt maiestroșii brași ce se înalță din frunțile de munți gigantici.

Rascoln.

Răsboiul din China.

Condițiunile de pace. „Daily News“ primește din Shanghai următoarele:

Ziarele chineze anunță că tratativele de pace merg foarte bine. Ele dau chiar condițiunile de pace, cari ar fi următoarele:

- 1) O despăgubire de 400 milioane de taeli;
 - 2) Administrația vămilor cealului și a altor biruri de către străini;
 - 3) Arrestarea pe viață a prințului Tuan;
 - 4) Reîntoarcerea împăratului la Peking, ca o trepă permanentă de pază compusă din soldați străini;
 - 5) Dreptul necondiționat de liberă trecere a străinilor, și
 - 6) Oprea vazării de arme în China.
- Se zice că Li-Hung Ciang a declarat de acceptabile aceste condițiuni.

viam, și acolo unde ironia romantică și sa tira ies mai mult la iveală, Eminescu e totdeauna superior; aceasta și în poezii de cuprins alegoric, ca de pildă în „Lucașărul“. Laputarea ce i-se aduce lui Lenau, că prea a fost om și prea puțin artist în versurile sale, nu i se poate aplica și lui Eminescu. Asemenea lipăște din poeziile lui Lenau viguroasa notă națională...

Dar despre toate acestea ne-am putea convinge mai ușor, dacă am avea mai multe traduceri din Lenau. Până acum însă un număr foarte nelămurit de versuri de ale lui au fost traduse în limba noastră. Ar fi de dorit, ca tinera noastră generație de poeți, aproape cu toții romantici, să-și îndrepte atenția asupra lui Lenau și prin traduceri bune să servească material pozitiv de comparație între el și Eminescu. Versurile lirice ale lui Lenau, în o traducere bună, ar fi o pozoabă pentru literatura noastră.

(„Familia“).

Il. Chendi.

Benvenuto Cellini.

La 1 Noembrie s'au implinit patru sute de ani dela nașterea lui Benvenuto Cellini, cel mai celebru sculptor al veacului XVI. El a fost o glorie nu numai a Florenței, unde s'a născut, ci a Europei întregi.

Elev al sublimului Rafael, Cellini a ridicat arta italiană la un grad înviciat de toate popoarele și prin geniul lui a făcut ca renașterea să se înăcrie ca o epocă glorioasă nu numai în Italia, dar în lumea întreagă.

Orașul său natal, superba Florență, a și serbătorit aniversarea cu o strălucire vrednică de marele maestru.

Cellini a fost nu numai neîntrecut ca sculptor, dar incomparabil ca giuvaergiu, creator de obiecte scumpe pentru cari luptau toți bogătanii Europei, ear că despre Memoriile sale, criticii cei mai severi spun că sunt un cap d'operă.

Rar un italian a întrunit atâtea însușiri alese ale poporului său, dar carăș nici nu găsim artist, care în fierbințele și nesocotita sa să decadă până a comite crimele cele mai odioase, ucizând ca un șelbatic.

Toate i-se iertau însă și doi papă, precum și atâtea domnitori se simțeau fericiți dacă îl puteau ține în jurul lor. Când într-o ceartă a străpuns pe amicul său Pompeo, doi cardinali cu adevărat se întreceau care să-l ofere adăpost; papa i-a dat scrisoare care-l scutea de orice urmărire. Ear când un trait demnitar a spus papii că ce primejlie poate să aducă după sine apucăturile lui Cellini, papa i-a răspuns: „D-Ta nu pricepi lucrurile acestea; află, odată și pentru totdeauna, că oameni ca Benvenuto, cari în arta lor sunt unici în lume, nu sunt supuși legilor comune“.

Între atâtea aventurieri de pe acele vremuri, nici n'a fost vreunul care să-l întrecă pe marele artist. Până după ce a implinit 50 ani, el a trăit ca holțiu, creând opere nemuritoare, făcând dragoste și datorii multe. Ear când i-se infunda, plăca. îl și vedem când la Roma, când la Florența, când la Paris și nu se astâmpără decât însurându-se, după-ce ajunge vrista de aproape 60 ani.

Când îl cuprindeau năbădăile era atât de selbatic, în cât stându-i odată de model soția lui Francisc I, regele Franței, a luat-o de păr și era s'o omoare, dacă — după cum scrie în memoriile sale — „nu-mi era milă de cele mai frumoase brațe și pulpe ce am văzut în viața mea“...

Și totuși regele l'a iertat, ba i-a aranjat într'un palat, un atelier cum nici un artist nu avea pe acea vreme.

Cellini a murit în vârstă de 71 ani, înconjurat de soție și trei copii... Nici unal n'a moștenit însă geniul tatălui său... *Ganimedes, Diana, Perseus* și alte atâtea cap de opere, precum și arta decorativă, (în aur și argint), cărei i-a fost intemeietor, îi asigură nemurirea și admirația lumii întregi.

L.

Noutăți

Arad, 5 Noembrie n. 1900.

Majestatea Sa în Ungaria Sâmbăta trecută, dimineața, Majestatea Sa Monarchul a scos din Viena la *Gödöllő*, unde va sta mai multe săptămâni, spun foile maghiare. În acest timp Monarchul va petrece câte două zile (Luna și Joia) din săptămână și în Budapesta, unde va da audiențe generale.

Un țeran binefăcător. Marți a răspuns în Seliște (lângă Sibiu) țeranul frunțas de aeolo Coman Schitea, care întreaga sa avere în bani gata: 10.000 coroane, și unele moșii, a donat-o școlii gr. or. române din Seliște. Pentru această binefacere comuna bisericăască i-a pregătit o frumoasă înmormântare.

Ceartă aprinsă între dascălii maghiari. De zile întregi foile patriotice publice în fiecare număr articoli despre ceartă de-ale dascălilor maghiari, provocate prin o scrisoare des hiisă publicată zilele trecute de un anume *Kozma Andor* în *Pesti Hirlop*. În acea scrisoare *Kozma* numește adică „*tan belyár*“ (bandit al învățământului) pe învățătorul care și palmuiește școlarii. Și aceasta din cauză, că un dascăl maghiar din capitală îl palmuiește băiatul. Ca răspuns la scrisoarea lui *Kozma*, s'a grăbit apoi un anume *Toth Béla* a scrie imediat, că pe acel învățător, care și bate școlarii, trebuie și el să-l palmuiească înapoi.

Aceste scrisori publicate au produs mare „rebeliune“ între dascălii patrioți, deși cei doi sus amintiți de mai multe ori de atunci au declarat în public, că n'au vrut să vatame corporațiunea dascălească. Incidentul, potențându-se tot mai mult, a silit pe comitetul central al reuniunii republicanilor a învățătorilor maghiari să țină zilele trecute o ședință în Budapesta, pentru a se pronunța asupra casului agravat. În acea ședință, dascălul maghiar *Gábel János* într-o vorbire violentă a atacat asupra pe scriitorii *Kozma Andor* și *Toth Béla* dela *Pesti Hirlop*, numindu-i *bandiți ai presei* și a propus, ca să fie provocate redacțiile a-i alunga din cercul lor. Mai mulți însă dintre dascăli au pretins intentarea unui proces de presă în contra lui *Kozma* și *Toth*.

S'a primit, în fine, concluzia: că *Comitetul învățătorilor* r condamnă pedeapsa cu bătuie în școlii, dar respinge atacurile necualificabile îndreptate în contra învățătorilor în general.

El întrebare însă, dacă incidentul s'a și terminat cu atât?

Necrolog Din Caransebeș se scrie că dl C. Bardia, primarul orașului, a suferit o gră încercare prin moartea soției sale. În mormântarea s'a făcut Joul după amiază, cu asistența unui public numeros.

Trimitem întristatului soț sincere condoleanțe.

Adunarea de toamnă a învățătorilor rom. gr. or. din despărțământul protopopesc Butești, se va ține Sâmbăta, la 28 Octomvrie (10 Nov) a. e. în localitatea școlii din comuna Butești, la care sunt invitați toți membrii și binevoitorii învățământului Pe lângă un program variat Adunarea se va ține sub presidența dlui Nicolau Boscăiu și d-nului Corneliu Novac ca notar.

Advocat jăfnit și asasinat. Zilele trecute avocatul *Weinrich Ödön* din *Modoș* (în Torontal) a fost asasinat în mod mișleesc și apoi jăfnit *Gendarmeria* a prins pe asasin în persoana lui *Vasa Rudosav*, scrietor la judecătoria cercuală din *Modoș*. În continuarea cercetării la casa ucigașului, s'au găsit în fântână: o baionetă plină de sânge, un portomoneu, cheia dela casa de bani și o perechie de pantaloni. Se crede că hoțul asasin a mai avut tovarăș la comiterea crimei.

Krüger în Europa Corespondentul lui „Daily Mail“ la Amsterdam asigură, că pentru Krüger a fost închiriat un apartament la Paris, unde el va sta o săptămână.

O subscripțiune organizată în Rusia a adunat 67.000 iscălituri spre a prezenta lui Krüger o adresă pe pergament și o cupă de argint aurit cu un picior de porfir, împodobită cu sculpturi, din cari una înfățișează pe un Bur bătrân și alta un copil bur cu mama lui.

Ocolul pământului în 33 zile. Când va fi gata linia transsiberiană, ocolul lumii va pute fi făcut în 33 zile, și eată cum: O zi și jumătate drumul de la Brema până la Petersburg; 10 zile de la Petersburg până la Vladivostok; 10 zile distanța Vladivostok — San-Francisco; 4 zile și jumătate pentru a merge de la San-Francisco la New-York, și 7 distanța New York — Brema.

Răsboiul din Transvaal. Ziarul parisian „Liberté“ spune, că s'a făcut statistica pierderilor ale Englezilor și Burilor de la începutul răsboiului și că de gândit War office-ului.

Pe când Burii au aproape 9000 oameni ucisi sau răniți, pierderile Englezilor se urcă la 45 000 de oameni, la cari trebuie să se mai adauge 25.000 bolnavi sau căutați în spitale, adică 65.000 de oameni contra a 9000.

Proporția e într'adevăr înspăimântătoare.

Se anunță că președintele Steyn și generalul Botha urmează să găsească partizani printre Burgherii cari depuseseră jurământ de neutralitate.

Detasamentul lui Dewet numără acum 3000 de soldați.

Un artist isteț. Criticul german Dr. Reisser a scris zilele trecute o aspră și nefavorabilă apreciere despre violinistul Pablo Kratzer. Violinistul într'at s'a tofuriat, încât a doua zi a publicat în ziare o declarație foarte vătămătoare pentru Reisser. Acesta și-a trimis secundanții la violinist, să i ceară satisfacție. Violinistul n'a primit să se duce din următoarele motive:

„Spuneți dlui doctor, a sis secundanților, că eu nu mă duceam eu el. Urmările duelului sunt pentru noi prea mult divergente: Dacă el își impușcă degetul cel mic, eu nu mai pot cânta din violină, dar eu dacă îl impușc chiar și capul, el și atunci poate scrie critice“.

„Familia“. Nr. 48, dela 22 Oct. (4 Nov.) 1900, are următorul cuprins:

Piâns... (versuri) de *Ioan Scurtu*; Așază și mânuța pe inima mea... (Hein) *St. O. Iosif*; *Psychea* (urmare) *Petru Vulcan*; La pian (versuri), de *V. E. M.*; *Sora Beatrice*, dramă în 3 acte, de *M. Maeternik*, trad. de *Il. Chendi* și *C. Sandu*; *Nervositate de X*; D. pe valea Almașului — Dapă „pölogeni“ — de *Olga Dorina Porușiu*; Doine din popor, de *Cristian N. Tapu*; Problema fericirii, de *G. Chivu*; etc.

Ultime știri.

Bloemfontaine, 4 Noevre. O trupa de 300 Buri au ocupat *Reddesburgul*, unde un locotenent și 30 soldați englezi au căzut prizonieri. Buri au confiscat tot ce au găsit în magazinele englese.

Londra, 4 Noevre. „Daily Express“ anunță, că în cercurile oficioase domnesc mari îngrijiri cu privire la situația militară din Transvaal, unde în urma luptelor și înaintărilor continue ale Burilor oștirea engleză ajunge în strimtoare tot mai mare. Din cauze morale și materiale Englezii nu vor să mai trimită însă trupe noi în Africa.

Se crede, că De Wet și Botha o să încerce un atac într'un punct strategic mai slab al Englezilor, încât ear o să atragă asupra lor atenția lumii și vor face să dea dovezi, că Buri numai la aparență sunt învinși.

ECONOMIE.

Prețurile dela 31 Octomvrie din Arad:

Grăul cel mai bun . . . cor.	7.14—7.40.
Cucurus	5.25—5.50.
Săcară	5.10—5.15.
Orz	5.50—5.60.
Ovăș	4.70—4.90.

Pețul porcilor.

Conform buletinelor din B.-Pesta *Köbánya* (*Steinbruck*).

Porci: tineri, grei îngrășați de peste 820 kilog. perechia: bani 98 — 99.

Tineri mijlocii în greutate de 251—320 Chilog. perechia bani 97—98.

Tineri ușori în greutate de 250 Chilog. perechia: bani 98—99.

Porci de Sârbia grei de peste 260 Chilg. perechia: bani 96—97 și ușori de peste 210 Chilg. perechia: bani 94—95.

Editor: Aurel Popovici Bareianu.

Red. respuns: Ioan Russu Șirianu.

735
vgrh. sz. 1900.

Arverési hirdetemény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy az aradi, budapesti és nagyvárad kir. járásbíróság 1900 évi 135. V. I. 10/3 és Sp. VIII 1122/2 számú végzése következtében Dr. Wasilievich Emil és Russu János Sirianu javára Dr. Magdu Döme ellen 50 kor. 100 kor. és 160 kor. s jár. erejéig különböző időktől foganatosított kielégítési végrehajtás útján le és felülfoglalt és 240 kor.-ra becsült következő különféle ingóságok u. m.: tüzmentes pénzszekrény és egyéb nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a m.-radnai kir. járásbíróság 1900. évi V. 350 V. 401 és 344 számú végzése folytán 510 kor. tőkekövetelés, ezeknek különböző időktől járó 5% kamatai, váltó díj és eddig összesen 92 kor. 10 fill.-ben bírósággal már megállapított költségek erejéig Dr. Magdu Döme m.-radnai lakásán leendő eszközzésére 1900. évi november hó 9-ik napjának délelőtti 9 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venri szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

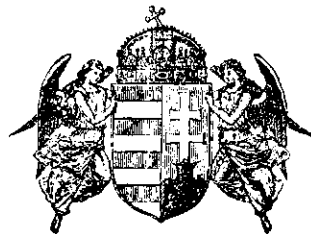
Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatják s azokra kielégítési jogot nyertek volna, jelen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §-a értelmében ezek javára is el-endeltetik.

Kelt M-Radnán, 1900 évi október hó 29-ik napján.

Smikál, kir. bírósági végrehajtó.

517 1-1

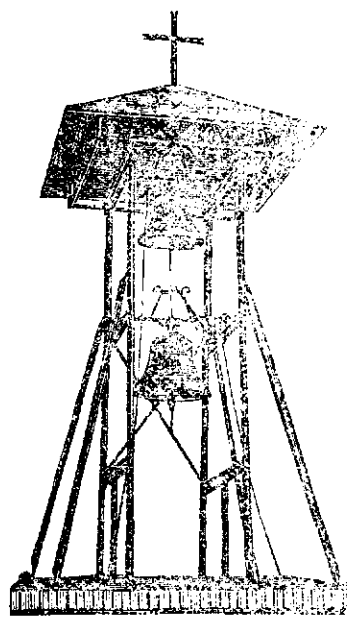
Premiat cu medallă cea mare milenară la expoziția din Budapesta în 1896

Turnătoră de clopote și de metal
a lui

Antoniu Novotny

în Timisoara-Fabric

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioase, pe lângă garanție pe mai mulți ani, prevăzute cu adiustări de fer bătut, construite spre a le întorea cu ușurință în ori ce parte, în data ce clopotele sunt bătute de o latură prin ceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

clopote patentate găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate ca și un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă decât clopotele turnate după sistemul vechiu, așa, că un clopot patentat cu 300 kg. este egal în tonul unui clopot de 400 kg. făcând după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre adiustarea clopotelor vechi cu adiustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toate de metal. Clopote în greutate de 300 kg. și mai jos se află totdeauna gata în magaziu.

Preț-curanturi ilustrate se trimit la cerere grătit și franco.

505 6-

A apărut

Și se află de vânzare la administrația „Trib. Poporului”
următoarele opuri:

	coroana	fleri
1.) „Geografia Comitatului Arad”, pentru clasa a III-a școalelor populare, de Damaschin Medre, învățător; aprobat de Consistor ilustrată cu chărți geografice — — — — —	—	70 „
2.) „Amicul Poporului” — de Titus Vuculescu, pretor. Indreptar practic în cauze administrative. Prețul — — — — —	—	1.— „
3.) „Lupta pentru drept de Dr. Rudolf Ihering traducere de T. V. Păcățean, — — — — —	—	2.— „
4.) „Judecătorile cu jurații” — de Teodor V. Păcățeanu, — — — — —	—	80 „
5.) „Libertatea” — de Ioan Stuart Mill, tradusă de T. V. Păcățeanu, — — — — —	—	2.— „
6.) „Principiile politicii”, după Dr. T de Holtzendorf, de T. Păcățeanu — — — — —	—	4.— „
7.) „Caractere morale” — exemple și sentințe culese din istoriile și literaturile popoarelor vechi și moderne, de Ioan Popoa, profesor în Brașov. — — — — —	—	2,50 „
8.) „Războiul pentru neatârnat” și „Povestea unei coroane de oțel” ambele de George Coșbuc. Prețul Războiului — — — — —	—	1,20 „
Prețul „Coroanei” — — — — —	—	1,60 „
9.) „Din vremuri apuse” — de Iudita Secu, a născ. Truția — — — — —	—	1.— „
10.) „Vieritul” — de Petru Vanou, — — — — —	—	1.— „
11.) „Teoria Dramei” — de Dr. Iosif Blaga. — — — — —	—	3,60 „
12.) „Juvenilia” — de Sextil Pușcariu. — — — — —	—	1,60 „
13.) „Cuvântări bisericești” — traduse de Ioan Genț. — — — — —	—	5.— „
14.) „Pribeag” — de Ioan Iosif Sceopol, — — — — —	—	1,50 „
15.) Instrucțiuni populare despre Datorințele și Drepturile purtătorului de dare edate de Vilhelm Niemandz — — — — —	—	1,20 „
16.) „Liturgia Scaului Ioan Crisostom” (pe note) pentru cor mixt pe 4 voci — de Nicolae Stefu învățător în Arad. Această liturgie conține toate cântările liturgice, ce are să răspundă corul în Dumineci și sărbători. Pe lângă acestea mai conține irmoase, pricesne și un adaus de cântece populare. Toate imnele se pot cânta și numai pe 2—3 voci. Prețul unui exemplar s'a redus dela 6 la 5 coroane.	—	—

La comanda să se mai adauge de fiecare op 10 fleri spese postale.